

Παναγία

Παναγία κ. **Παναγιά, η**, ουσ. [<λόγ. μτγν. Παναγία, θηλ. του επιθ. πανάγιος], ένα από τα προσωνυμια της μητέρας του Χριστού. Αποκούμπι και ελπίδα των πονεμένων, λατρεύεται από χριστιανούς και μη και ο λαός της έχει δώσει δεκάδες εκατοντάδες προσωνύμια: Θεοτόκος, ο Γλυκασμός των Αγγέλων, η Μεγάλη Μητέρα, η Πλατυτέρα των Ουρανών, Παναγία η Γοργοϋπήκοος, Παναγία η Δεξιά, Παναγία η Εκατονταπυλιανή, Παναγία η Τριχερούσα, η Παναγία Σουμελά, η Παναγία Φανερωμένη, Παναγία η Ελεούσα και έπεται μεγάλη συνέχεια. Υποκορ. **Παναγίτσα** (βλ. λ.) και **Παναίτσα, η**. (Ακολουθούν 45 φρ.)·

- *Ανάσταση Παναγιά μου!* βλ. λ. [Ανάσταση](#)·

- *αρχίζω τους Χριστούς και τις Παναγίες*, βλ. λ. [Χριστός](#)·

- *βγάζει της Παναγιάς τα μάτια*, κερδίζει πολλά χρήματα από τη δουλειά του: «έχει ένα εμπορικό στο κέντρο της αγοράς και βγάζει της Παναγιάς τα μάτια». Συνών. *βγάζει άντερα ή βγάζει τ' άντερά του / βγάζει λεφτά με ουρά / βγάζει λεφτά με τη σέσουλα / βγάζει λεφτά με το ζεμπίλι / βγάζει λεφτά με το τσουβάλι / βγάζει παρά με ουρά ή βγάζει παράδες με ουρά / βγάζει τα κέρατά του / βγάζει τα μαλλιά της κεφαλής του / βγάζει τα μαλλιοκέφαλά του / βγάζει τρελά λεφτά (α) / βγάζει χοντρά λεφτά / βγάζει χοντρό χρήμα / βγάζει χρήμα με ουρά*·

- *βόηθα Χριστέ και Παναγιά!* ή *βοήθα Χριστέ και Παναγιά!* βλ. λ. [Χριστός](#)·

- *γαμώ την Παναγία μου!* έκφραση εκνευρισμένου ή αγανακτισμένου ατόμου: «πάλι λάθος έκανα στη δουλειά, γαμώ την Παναγία μου!». Συνήθως η φρ. κλείνει πάλι με το *γαμώ*. Για συνών. βλ. φρ. *γαμώ τα καντήλια μου!* λ. *γαμώ*·

- *γαμώ την Παναγία σου!* ή *σου γαμώ την Παναγιά!* **α.** επιθετική έκφραση εναντίον κάποιου που είναι ενοχλητικός, που μας δημιουργεί προβλήματα: «πρόσεχε, γαμώ την Παναγία σου, γιατί με ξενύχιασες!». (Λαϊκό τραγούδι: *τον έσπασ' ο μανδύας σου γαμώ την Παναγία σου!*). **β.** εκστομίζεται και ως βρισιά. Η φρ. πιο αραιά από ό,τι η αμέσως πιο πάνω, κλείνει πάλι με το *γαμώ*. Για συνών. βλ. φρ. *γαμώ τα καντήλια σου ή σου γαμώ τα καντήλια!* λ. *γαμώ*·

- *γίνομαι Παναγία*, συμπεριφέρομαι φρόνιμα, σεμνά, συνεσταλμένα: «όσο άτακτο παιδί και να 'ναι, μόλις βλέπει τον πατέρα του, γίνεται Παναγία»·

- *εκεί που θα λέγαμε δόξα σοι ο Θεός, είπαμε βόηθα Παναγιά ή εκεί που θα λέγαμε δόξα σοι ο Θεός, είπαμε Παναγία βοήθα*, βλ. λ. [Θεός](#)·

- *έλα Παναγιά μου!* επιφώνημα έκπληξης, ειρωνείας, δυσπιστίας ή δυσαρέσκειας, ανάλογα με τον τόνο της φωνής που λέγεται·

- *έλα Χριστέ και Παναγιά!* ή *έλα Χριστέ και Παναγιά μου!* βλ. λ. [Χριστός](#)·

- *η Παναγία μαζί σου ή η Παναγιά μαζί σου*, ευχή σε κάποιον που ετοιμάζεται να επιχειρήσει κάτι ή που ξεκινάει για ταξίδι. (Λαϊκό τραγούδι: *ώρα καλή σας-ώρα καλή σας, άντε να πάτε στο καλό κι η Παναγιά μαζί σας*)·

- *η Παναγιά να σε καλοδρομίζει*, ευχή σε κάποιον που πρόκειται να ταξιδέψει·

- *η Παναγιά στ' αμπέλι κι εμείς στο βαρέλι*, πρόποση που γίνεται ανάμεσα σε πότες, με την έννοια να βοηθήσει η Παναγία να υπάρξει καλή σοδειά για να μπορέσουμε να πιούμε εμείς το κρασί που θα βγει από αυτή·

- *κάθεται σαν Παναγία*, κάθεται σε μια θέση φρόνιμος, σεμνός και συνεσταλμένος: «μπορεί να είναι άτακτο παιδί, αλλά όταν έρχονται επισκέψεις στο σπίτι, κάθεται σαν Παναγία»·

- *κάνω την Παναγία*, **α.** προσποιούμαι το φρόνιμο, το σεμνό, το συνεσταλμένο: «κάθε φορά που είναι μπροστά

του ο πατέρας του, κάνει την Παναγία». **β.** προσποιούμαι τον ανήξερο, τον αδιάφορο: «σε σένα μιλάω, μην κάνεις την Παναγία!»·

- κατεβάζω Χριστούς και Παναγίες, βλ. λ. [Χριστός](#)·

- κλέβει της Παναγιάς τα μάτια, κλέβει ασύστολα: «έχει μια θέση στις προμήθειες του εργοστασίου και κλέβει της Παναγιάς τα μάτια»·

- μα την Παναγία! ή μα την Παναγιά! όρκος για να γίνουμε πιστευτοί σε αυτά που λέμε σε κάποιον: «μα την Παναγία, σου λέω, έτσι έγιναν τα πράγματα!». (Λαϊκό τραγούδι: *μ' έφαγες, ρε Ερηνάκι, και δεν έχω γεια, μ' αν σε πιάσω, θα σε σκίσω, **μα την Παναγιά***). Ο όρκος πολλές φορές δίνεται έπειτα από απαίτηση του συνομιλητή μας με το *ορκίσου* και είναι φορές που συνοδεύεται και από σταυροκόπημα·

- με της Παναγιάς τη χάρη, με τη βοήθεια, με την ευσπλαχνία της Παναγιάς: «με της Παναγιάς τη χάρη, έγινε καλά το παιδί μου»·

- μέχρι Παναγιάς, μέχρι το τέλος, μέχρι τα άκρα: «θα σε κυνηγήσω μέχρι Παναγιάς για να σ' εκδικηθώ»·

- μη για όνομα της Παναγιάς! βλ. συνηθέστ. μη για όνομα του Θεού! λ. Θεός·

- μου βγαίνει η Παναγία, βασανίζομαι, ταλαιπωρούμαι, τυραννιέμαι: «μου βγήκε η Παναγία, μέχρι να τελειώσω τη δουλειά». Συνών. μου βγαίνει η πίστη / μου βγαίνει η ψυχή / μου βγαίνει ο Θεός / μου βγαίνει ο κώλος / μου βγαίνει ο πάτος / μου βγαίνει ο Χριστός / μου βγαίνει το λάδι·

- μου βγαίνει η Παναγία ανάποδα, καταβασανίζομαι, καταταλαιπωρούμαι, κατατυραννιέμαι: «κάθε μέρα μου βγαίνει η Παναγία ανάποδα για να μπορέσω να τα φέρω βόλτα». Συνών. μου βγαίνει η πίστη ανάποδα / μου βγαίνει η ψυχή ανάποδα / μου βγαίνει η ψυχή απ' το στόμα / μου βγαίνει ο Θεός ανάποδα / μου βγαίνει ο κώλος απ' έξω (απ' όξω) / μου βγαίνει ο πάτος απ' έξω (απ' όξω) / μου βγαίνει ο Χριστός ανάποδα·

- να με κάψει η Παναγία! όρκος για να γίνουμε πιστευτοί σε αυτά που λέμε σε κάποιον: «να με κάψει η Παναγία, αν σου λέω ψέματα!»·

- ο Χριστός κι η Παναγία! βλ. λ. [Χριστός](#)·

- παιδί της Παναγιάς, βλ. λ. [παιδί](#)·

- Παναγιά βόηθα! ή Παναγία βοήθα! ή βόηθα Παναγιά μου! ή βοήθα Παναγιά μου! επίκληση για βοήθεια από την Παναγία: «Παναγιά μου, βόηθα να περάσει κι αυτό το κακό! || Παναγία μου, βοήθα να περάσει ο γιος μου στο πανεπιστήμιο!». (Λαϊκό τραγούδι: *και βουλιάζει η ζωή μας στα λασπόνερα, **βόηθα, Παναγιά μου**, και μη χειρότερα*). Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *αμάν*. Συνών. *Βαγγελίστρα βόηθα! ή Βαγγελίστρα βοήθα ή βόηθα Βαγγελίστρα μου! ή βοήθα Βαγγελίστρα μου! / Θεέ μου βόηθα! ή Θεέ μου βοήθα! ή βόηθα Θεέ μου! ή βοήθα Θεέ μου(!)*·

- Παναγιά μου! ή Παναγία μου! έκφραση απορίας, έκπληξης, θαυμασμού, φόβου, τρόμου ή παράκλησης: «πώς το 'κανα εγώ αυτό, Παναγία μου! || Παναγία μου, ούτε που το περίμενα πως θα περνούσαμε τόσο καλά! || Παναγία μου, τι όμορφα που είναι εδώ! || Παναγία μου, θα τρακάρουμε! || Παναγία μου, κάνε να γίνει καλά το παιδί μου!». (Λαϊκό τραγούδι: *σε καλό μου, **Παναγιά μου**, πούλησα τον μπαγλαμά μου // **Παναγιά μου**, ένα μωρό που μπήκε μέσα στο χορό*). Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *αμάν* ή το *πω πω*. Συνών. *Βαγγελίστρα μου! / Θεέ μου! / Θεέ μου Μεγαλοδύναμε! / Χριστέ μου(!)*·

- Παναγιά μου φύλαγε! ή Παναγία μου φύλαγε! επίκληση στην Παναγία για προστασία. (Λαϊκό τραγούδι: *ένας άντρας το πρωί το αίμα του εκύλαγε το δικό μου το παιδί. -**Παναγιά μου φύλαγε***). Συνών. *Θεέ μου φύλαγε! / Χριστέ μου φύλαγε(!)*·

- ρίχνω Χριστούς και Παναγίες, βλ. λ. [Χριστός](#)·

- στέκεται σαν Παναγία, βλ. φρ. κάθετοι σαν Παναγία·
- τ' αλογάκι της Παναγιάς, βλ. λ. [αλογάκι](#)·
- τάζει της Παναγιάς κερί, του διάβολου λιβάνι, βλ. λ. [κερί](#)·
- τάζω της Παναγιάς τα μάτια, υπόσχομαι πολλά και απίθανα πράγματα: «του 'ταξα της Παναγιάς τα μάτια, αν θα κατέθετε ως μάρτυρας υπεράσπισης»·
- Της Παναγιάς, η 15η Αυγούστου ως ημέρα γιορτής αφιερωμένης στην Παναγία: «Της Παναγιάς το 'χουμε τάμα να πάμε στην Τήνο»·
- της Παναγιάς τα μάτια, πλήθος υλικών αγαθών: «κουβαλάει στο σπίτι του της Παναγιάς τα μάτια»·
- το δάκρυ της Παναγιάς, βλ. λ. δάκρυ·
- το ζωνάρι της Παναγιάς, βλ. λ. [ζωνάρι](#)·
- τον έκανα Παναγία, τον θερμοπαρακάλεσα, τον ικέτεψα: «μια ώρα τον έκανα Παναγία, μέχρι να τ' αποφασίσει να με βοηθήσει»·
- του αλλάζω την Παναγία, βλ. φρ. του βγάζω την Παναγία·
- του βγάζω την Παναγία, τον βασανίζω, τον ταλαιπωρώ, τον τυραννώ: «αν πέσει στα χέρια μου, θα του βγάλω την Παναγία, γιατί τον έχω άχτι». Συνών. του βγάζω την πίστη / του βγάζω την ψυχή / του βγάζω το Θεό / του βγάζω το λάδι / του βγάζω το Χριστό·
- του βγάζω την Παναγία ανάποδα, τον καταβασανίζω, τον καταταλαιπωρώ, τον κατατυραννώ: «αν τον πάρω στη δουλειά μου, θα του βγάλω την Παναγία ανάποδα για να μάθει τι θα πει δουλειά στις οικοδομές». Συνών. του βγάζω την πίστη ανάποδα / του βγάζω την ψυχή ανάποδα / του βγάζω την ψυχή απ' το στόμα / του βγάζω το Θεό ανάποδα / του βγάζω το Χριστό ανάποδα / του βγάζω τον κώλο απ' έξω (απ' όξω) / του βγάζω τον πάτο απ' έξω (απ' όξω)·
- του βγάζω την Παναγία στη δουλειά, βλ. λ. [δουλειά](#)·
- του γαμώ την Παναγία, **α.** τον καταξεφτιλίζω, τον καταντροπιάζω: «επειδή δεν του επέστρεφε τα δανεικά που του χρωστούσε, τον έπιασε μπροστά στον κόσμο και του γάμησε την Παναγία». **β.** τον τιμωρώ σκληρά, τον δέρνω άγρια και, κατ' επέκταση, τον κατανικώ: «μόλις τον είδε ο πατέρας του μεθυσμένο, του γάμησε την Παναγία || τον έπιασε στα χέρια του και του γάμησε την Παναγία». **γ.** εκστομίζεται και ως βρισιά. Για συνών. βλ. φρ. του γαμώ τα καντήλια, λ. γαμώ·
- Χριστέ και Παναγία! ή Χριστέ και Παναγιά! ή Χριστέ και Παναγιά μου! ή Χριστός και Παναγία! βλ. λ. [Χριστός](#)·